

Inspirationens mikaeliska vind – Arne Klingborg 100 år

Göran Fant

Arne Klingborg (3 november 1915 - 31 oktober 2005) är en av de viktigaste och färgstarkaste gestalterna i den svenska waldorfpedagogikens historia.

NÄR HAN PÅ 1950-TALET kom till Kristof-ferskolan som lärare hade han en spän-nande bakgrund som konstnär. Som något slags favoritelev hos Isac Grünewald hade han fått vara med om olika konstprojekt: gjort scenografier på stockholmsoperan, rest till Paris och träffat människor med inflytande i konstvärlden. Han hade samar-betat med revyartisten Karl Gerhard, gjort uppmärksammade konstutställningar och kortfilmer med naturmotiv.

Han var i många år verksam på Kristof-ferskolan. Först som målningslärare, men sedan kom han att koncentrera sig på tolfte klassens arkitekturhistoria. Än i dag möter man fd elever i mycket mogen ålder som minns hans engagerande undervisning. Den entusiasm han förmedlade var en viktig orsak till att elever från Kristofferskolan blev ett markant inslag i KTH:s arkitektutbildning.

Under de första decennierna av På Vägs historia var han redaktionsmedlem, skrev artiklar och gjorde layout. En artikel av honom från denna tid repriseras här på sidan 14.

Det är typiskt för hans livsstil att många av hans böcker tillkom i samarbete med en eller flera vänner. Mest produktivt var nog samar-betet med Frans Carlgren. Han och Carlgren skapade bl a den estetiskt frodigt gestaltade boken *Insyn i waldorfskolan* som översattes till närmare femton språk. Tillsammans med den

tyske arkitekten Rex Raab (en mycket nära vän) och Åke Fant skrev han om arkitektur och konsthistoria. Med Fritz Fuchs gjorde han flera av sina uppmärksammade utställ-ningar, Pehr Sällström var en viktig samar-betspartner i studiet av Goethes färglära.

Järnas pedagogiska provins

Snart lade han huvuddelen av sina krafter på verksamheterna i Järna. Framför allt var han en av initiativtagarna till Rudolf Steiner-seminariet i Järna. Han blev den självklare ledaren där under trettio år. Den pedago-giska linjen som i samarbete med Arne ut-vecklades av Jörgen Smit var länge den enda nordiska utbildningen för waldorflärare.

Hela den pedagogiska provinsen Järna är otänkbar utan honom. Han var en sann in-spiratör. Naturligtvis var det inte han ensam som byggde upp verksamheterna, men han gav en bakgrund, skapade en miljö som möj-liggjorde de talrika initiativ som togs under den tid han var verksam inte bara på semi-nariet. Hans öppna, förtroendefulla hållning var en närmast magnetisk kraft och frigjorde den skapande energin hos medarbetarna.

Tillsammans med många andra lyckades han genomföra gestaltningen av hela det arkitektoniska landskap som växte fram från Abbi Asmussens ritbord. Det var ingen självklarhet att det skulle gå att genomföra

Faust 2: Kejsarpalatset i brand. Skiss av Arne Klingborg

överhuvudtaget: omkring 1980 bromsades hela stadsplanen av den socialdemokratiska ledningen i Södertälje kommun. Det antroposofiska initiativet, sade man, gick emot det som byggt det svenska folkhemmet. Därför nonchalerade man den områdesplan som Arne Klingborg och hans medarbetare ville förverkliga.

Åren gick, ingenting hände. Så tröttnade man på det sega, kafkaartade motståndet. En grupp med Frans Carlgren tog kraftfulla initiativ. Man uppvaktade den socialdemokratiska Stockholmstidningen och fick en ledarskribent där att ryta till mot bossväldet i Södertälje. Underlaget var väl genomarbetat. Björn von Schoultz gjorde en viktig del av underlaget när han svart på vitt kunde visa att de antroposofiska verksamheterna i Järna var en av Södertäljes största arbetsgivare. Olof Palme beklagade i ett brev den oacceptabla situationen.

Arne Klingborg som konststudent

Ur scenografin till Faust 2: Mefistofeles i porten till Menelaos palats i Sparta. Foto: Pfabel-Roeder, Dornach

Till slut ringde kommunalnämndsordföranden till Arne mycket sent en kväll. Han kapitulerade totalt och inbjöd till samarbete. Därigenom kunde snart två stora byggprojekt realiseras: Vidarkliniken och Skogsbrynsbyn med dess sextio arkitektritade villor.

Arnes kanske främsta konstverk var socialt: det nämnda Rudolf Steinerseminariet. Det var en impuls som växte fram ut ett nordiskt samarbete. Där var han en sammanhållande kraft, men självklart bars det av en konstellation av olika sorters människor: utan Jörgen Smit med sin djupa antroposofiska kunskap och förmåga att engagera, utan Karin Ruths-Hoffmann med sin mänskliga värme, Rut Nilsson med sin mycket personliga humanistiska beläsenhet, Åke Kumlander med sin virtuosa ekonomiska skicklighet och många andra hade det inte blivit till och fått sin lyskraft.

Att möta Arne

Mötet med Arne var omtumlande. Jag vet, ty jag var med från allra första början: det första sommarseminariet 1961.

Som ung nietzschean och gymnasial anhängare av Ingmar Hedenius kristen-

domskritik var jag läst i en attityd av noli me tangere. Men jag hade dock fått för mig att antroposofin var ett slags glaspärlespel som man borde titta lite närmare på. Men avvaktande och inställd på att inte låta mig luras till någon sliskig intimitet anmälde jag mig.

När så min taxi svängde upp på Solbergahemmet som härbärgerade sommarseminariet förändrades allt. Jag hann knappast öppna dörren förrän en lila blixtnöje fångade in mig och slöt in mig i en entusiastisk omfamning: Arne Klingborg med sin lila kostym svepte in mig i sin sfär och där blev jag kvar till hans död fyrtiofyra år och många gemensamma projekt, teater- och operaproduktioner senare.

Den stunden är nog den viktigaste vändpunkten i mitt liv.

Naturligtvis var det inte bara Arne som mötte. Men han var det lyckliga och inspirerande väsen vars värme och glöd präglade allt det andra. Här fanns ingenting av den sekterism som man kunde befara. I stället en kulturell öppenhet som stod i mitt i kulturlivet, i språk som levde och öppnade för både intellektuell strängens och estetiskt liv.

Så småningom blev det tydligt att just detta gjorde honom till en omstridd person. Det fanns krafter i waldorfpedagogiken och antroposofin med en konservativ, inåtvänd attityd, styrd av närmast fundamentalistiskt bokstavstroende. För dem blev Arne närmast ett rött skynke med sin öppenhet.

Så visst var han omstridd.

Jag minns stämningen när Kristoffersskolans nya byggnad skall invigas på hösten 1968. Dessförinnan åker kollegiet ensamma eller i grupper ut från skolan vid Humlegården, Danderydsgatan för att vara mer exakt. Vi diskuterar detaljer, färgsättningar, rumsfördelning med Abbi och Arne. När Arne färgsatt stora hallen (han var angelägen om att den inte skulle kallas aulan) i sin chockröda färg reste han till Dornach i ett viktigt ärende. Men småleende sa han att han inte ville bestörmas av farhågor inför den djärva färgsättningen. Trots min djupa sympati för honom var t. o. m. jag lite undrande, ja skeptisk inför den märkliga färgen. Men så kom de blå bänkarna, de blå dörrarna. Och hallen blev ett rum som jag och många älskade mer än något annat i skolan. Inte minst för färgsättningen som gav intimitet, värme och festivitas – allt på en gång!

DET FINNS EN VISS FARA i att nästan alltid ha rätt. Arne hade alltför ofta mötts av småskurenhet, stel konservativ dogmatism. Därav kunde man förstå att han ibland kunde bli ganska bitsk. Men den generella hållningen var mest den som formulerades av en av dem som fick bo i hans våning i Gamla Stan, Triewaldsgränd vid Järmtorget, Walter Ljungquist: ”Varje gång en trång känsla kommer till dig, förvandla den till en vid”.

Hans väsen var alltid baserad på mänsklig respekt och vilja till samförstånd snarare än konfrontation. Även många av motståndarna fann sig mer eller mindre motvilligt inneslutna i hans omfamning. Hans olika

initiativ visade sig så framgångsrika att de blev oemotståndliga. Redan på femtiotalet uppmärksammades hans utställningar om waldorfpedagogik och öppnade därmed för ett positivt intresse i offentligheten.

Och denna sociala förmåga att överbrygga motsättningar fick också betydelse på internationell nivå inom antroposofiska sällskapet. Dornach präglades under många år av läger i låsta positioner. Arne med sitt soliga väsen hade goda kontakter med alla sidor och bidrog till det samarbetsklimat som till slut ändå tog över.

Ett tecken på hans starka ställning internationellt var när han fick uppdraget att bygga upp en utställning till Rudolf Steiners hundraårsjubileum. Tillsammans med Frans Carlgren och den då mycket unge Fritz Fuchs gestaltade han en pedagogiskt och konstnärligt mycket tilltalande vandringsutställning som först presenterades i Dornach

ORUST WALDORFSKOLA

REKTOR

söktes till

Sveriges vackraste skola med ett engagerat kollegium och stabil organisation i en expansiv fas på natursköna Orust.

”Vill Du ha mitt fantastiska rektorsjobb?”
Barbro 68 år, rektor

Sista ansökningsdatum 1 november 2015.
Tillträde vårterminen 2016 eller enligt överenskommelse.
Tjänsten kan komma att tillsättas tidigare.

Nyfiken? Kolla in

www.orustwaldorf.se

i Schweiz och sedan slogs upp bl a Wien (i den klassiska Sezessionsbyggnaden), flera städer i Tyskland och sedan i Holland, Danmark och Sverige (ABF-huset i Stockholm).

ARNE VAR ALLTID en inspirerande frisk vind. Varje möte honom med blev också ett möte med en ny tanke som uppfyllde honom, en impuls som bar och inspirerade. Rudolf Steiner och antroposofin blev alltid till något levande, skapande, aldrig bindande dogmatiskt. Även om han under de sista aktiva åren när han fyllt 80 och kunde förväntas framstå som en stillsam ålderman kändes han som den yngste i samtalen: hans inlägg var de mest inspirerande, oförvillade, spontana. Aldrig naiv, men uppfriskande och nyskapande med oväntade infallsvinklar. Det var förvisso ett mångfaktorellt förlopp som gjorde att Rudolf Steinerseminariet tynade bort mycket snart efter det att han av åldersskäl lämnade det. Men visst är det en händelse som ser ut som en tanke.

I MITT MINNE står särskilt levande en bild, troligen från 1970-talet. På avstånd ser jag Arne en röd-gul höst vid mikaeli, i en blå kostym. Längst av alla leder han seminaristerna som kommer efter i en skara, de främsta i gestikulerande samtal med honom. Det är under bergknallarna och träden på vägen nedanför Ytterjärna kyrka. På väg till ett studiebesök hos Herr Glaser på Saltå?

Det har ibland hävdats att det var en uppoffring att han lämnade sitt måleri för att i stället engagera sig i arbetet med Rudolf Steinerseminariet. Men så var det knappast. Tvärtom! Hela hans liv var inriktat på ett vidgat konstbegrepp där gestaltningen av miljön i ordets allra vidaste bemärkelse var det centrala. Som för Beuys. Och där blev seminariet med all dess möjligheter en höjdpunkt. Och inte övergav han någonsin sitt staffli eller ritbord. Det är

Arne framför altarmålningen i Stuttgart

betecknande att han i mitten på 1960-talet – samtidigt som seminariet blev till – ofta vistades i Dornach och där byggde upp scenografin och kostymerna till den gigantiska Faustföreläsning som fyllde sju dagar.

Hans utstrålning och sociala magnetism var av fundamental betydelse för antroposofin i Sverige och Norden. För honom var det självklart att det inte fanns någon motsättning mellan ett starkt inre andligt övande liv, låt oss kalla det esoteriskt, med en utåtriktad verksamhet.

Arnes hundraårsjubileum uppmärksammas på många sätt. Bl. a. har Kosmos förlag gett ut en bok, *Arne Klingborg Inspiratören* som ger en mångfacetterad framställning av hans insatser på olika områden. Inte minst imponerar Berit Fröseths fylliga inlägg om bildkonstnären Arne Klingborg. När detta skrivs, i början av september, pågår en utställning med många av hans viktigaste verk i Södertäljes stadshus.

Friedl Oeggel

Friedl Oeggel
rote Schlaf!

Blume
Tanzender

Blume
Tanzender

Frosch/Laute

F. Schmidt

Kostymsskisser till Faust

2 P. Blane Hand
2 P. grane

66 mm.
mm -

A.K.